

Zušu un ķīšu bojāeju Rāznas ezerā izraisīja vairāku faktoru kopums, tostarp novājināta imunitāte

Publicēts: 18.01.2023.

[Dabas aizsardzības pārvalde](#)

Analizējot Dabas aizsardzības pārvaldes (pārvalde) uzdevumā veikto zivju virusoloģisko, bakterioloģisko, mikoloģisko, parazitoloģisko laboratorisko izmeklējumu rezultātus, Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūtā “BIOR” (BIOR) speciālisti secinājuši, ka zivis gājušas bojā vīrusu izraisītas novājinātas imunitātes dēļ, ko ietekmējuši vairāki faktori.

Lai veiktu pilnvērtīgu izpēti, BIOR papildu pārvaldes iesniegtajām bojā gājušajām zivīm un dzīvajiem zušiem arī paši veica kontrolzveju, ievācot zušu paraugus. Savā atzinumā BIOR norāda, ka konkrētie slimību ierosinātāji, parazīti un baktērija, nav iekļauti cilvēkam un dzīvniekiem kopīgo slimību sarakstā. Pārtikas un veterinārais dienests apliecina, ka zušu herpesvirus-1, kas konstatēts paraugos, līdz šim Latvijā nebija konstatēts un vīruss nav bīstams cilvēku veselībai, bet tas var radīt zaudējumus zušu populācijai.

☞ “Zivju bojāeja dabiskajos ūdeņos ir novērota arī agrāk gan Latvijā, gan citviet pasaulē. Lai labāk izprastu pērnā gada situāciju un novērstu šādu situāciju atkārtosanos nākotnē, ir svarīgi iegūt aktuālo informāciju par Rāznas ezera ekoloģisko kvalitāti biežāk nekā šobrīd (reizi divos gados), tādēļ esam vērsušies “Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrā” (LVĢMC) ar lūgumu nodrošināt Rāznas ezera ūdens kvalitātes monitoringu katru gadu un paraugu ievākšanu veikt reizi trijos mēnešos,” skaidro pārvaldes Dabas aizsardzības departamenta direktore Gita Strode.

Šobrīd priekšlikums nav atbalstīts, un LVĢMC monitoringu veiks līdzšinējā kārtībā un apjomā. Rezultātā pārvalde plāno saviem

spēkiem sekot līdzī ekoloģiskajai situācijai ezerā, izstrādāt agrīnās brīdināšanas sistēmu, iegādāties skābekļa un ūdens temperatūras zondi, lai varētu veikt regulārus mērījumus dažādos ezera dziļumos.

Ezeru pētnieks, sertificēts eksperts sugu un biotopu aizsardzības jomā Uvis Suško vērs uzmanību, ka Rāznas ezerā vasaras otrajā pusē regulāri novērojama intensīva aļģu ziedēšana, kā rezultātā reizēm strauji pasliktinās ūdens kvalitāte un ezera dziļākajos slāņos kritiski samazinās skābekļa daudzums. Izšķīdušā skābekļa līmenis krītas ūdens apakšējā slānī (vietās, kur zutis uzturas), jo tur ir samazināta fotosintēze un nav kontakta ar atmosfēras gaisu. Zutis ir pasīvs migrētājs un nepārvietojas uz vietām, kur tam būtu labāki dzīves apstākļi. Samazināts skābekļa daudzums zutim rada papildus stresu, kas var izsaukt slēptu infekciju izpausmes.

Zivīm nepieciešamais patērētā skābekļa daudzums ir atkarīgs no attiecīgās ekoloģiskās grupas, ķermeņa izmēra, kustībām, barošanās, nārsta un citām aktivitātēm, kā arī no ūdens temperatūras. BIOR skaidro, ka Eiropas zutim ir ļoti augsta skābekļa bada izturība un tas spēj dzīvot bezskābekļa vidē pat vairākas stundas. Testēšanas rezultātos novērotais samazinātais izšķīdušā skābekļa daudzums ir viens no galvenajiem stresa faktoriem ezera zivīm, kas veicina zivju imunitātes kritumu un latentu jeb apslēptu infekciju aktivizēšanos. Taču skābekļa daudzuma samazinājums un temperatūras paaugstināšanās nav galvenais iemesls zušu bojāejai, lai gan šo faktoru kombinācija varēja izraisīt apslēptu infekciju izpausmi. Pilnīgākai situācijas izpratnei BIOR iesaka paraugus iegūt plašāka monitoringa veidā.

Tikmēr Valsts Vides dienests konstatējis, ka notekūdeņu attīrīšanas iekārtas Lipuškos, no kurām attīrītie ūdeņi nonāk ezerā, darbojas normāli un šis nav zivju bojāejas iemesls. Ja zivju bojāejā tomēr būtu vainojams piesārņojums, ciestu ne tikai zuši un ķīši, bet arī citas zivju sugas, kā arī bezmugurkaulnieki, putni un zīdītāji. Taču negatīva ietekme uz citām sugām netika konstatēta.

BIOR arī noraida niedru apauguma attīrīšanas darbus kā zivju bojāejas iemeslu, jo kopējā no niedrēm attīrāmā platība bija 27,3 ha jeb ~0,5 % no kopējās Rāznas ezera platības. Tā ir salīdzinoši maza ezera daļa, tādējādi zivīm būtu bijusi iespēja rast patvērumu no apdraudošajiem faktoriem citā ezera daļā. Turklāt šādi apsaimniekošanas darbi skartu arī citas zivju sugas.

Kā ziņojām iepriekš, lai pārliecinātos, ka zivju bojāēja nav saistāma ar zivju audzētavas piegādātajiem zušiem, ir saņemts arī akvakultūras audzēšanas uzņēmuma ŽŪB Žemelē Eiropas Savienības sertifikāts, kas apliecina zivju audzēšanu atbilstoši noteiktām prasībām un rādītāju atbilstību normatīviem aktiem. Arī zušu mazuļu ielaišana notika normatīvos aktos noteiktā kārtībā, piedaloties atbildīgo dienestu pārstāvjiem.

Situācijas izpētei pārvaldes uzdevumā veikta toksīnu noteikšana zivju paraugiem, izmeklējumi sertificētās laboratorijās Latvijā un Dānijā, pieprasīta informācija no Lietuvas zivju audzētavas, kas piegādājusi ezerā ielaistos zušus, kā arī iegūts ezera pētnieka, sertificēta biotopu eksperta viedoklis.

Plašāka informācija:

Diāna Selecka,
Dabas aizsardzības pārvaldes
Latgales reģionālas administrācijas
dabas izglītības speciāliste
Tālr. 25708126
diana.selecka@daba.gov.lv
www.daba.gov.lv

<https://www.varam.gov.lv/lv/jaunums/zusu-un-kisu-bojajeju-raznas-ezera-izraisija-vairaku-faktoru-kopums-tostarp-novajinata-imunitate>